

**ARBETSMARKNADS- OCH
JÄMSTÄLLDHETSUTSKOTTETS
UTLÅTANDE 9/2001 rd**

**Regeringens proposition med förslag till lag om
företagshälsovård samt lag om ändring av 4 och
11 § lagen om tillsynen över arbetarskyddet och
om sökande av ändring i arbetarskyddsärenden**

Till social- och hälsovårdsutskottet

INLEDNING

Remiss

Riksdagen remitterade den 4 september 2001 regeringens proposition med förslag till lag om företagshälsovård samt lag om ändring av 4 och 11 § lagen om tillsynen över arbetarskyddet och om sökande av ändring i arbetarskyddsärenden (RP 114/2001 rd) till social- och hälsovårdsutskottet för beredning och bestämde samtidigt att arbetsmarknads- och jämställdhetsutskottet skall lämna utlåtande i saken till social- och hälsovårdsutskottet.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- medicinalrådet Matti Lamberg och överläkare Heikki Savolainen, social- och hälsovårdsministeriet
- lagstiftningsrådet Anna-Riitta Wallin, justitieministeriet
- regeringsrådet Raila Kangasperko, arbetsministeriet
- företagshälsovårdschefen Arto Laine och planeraren Ritva Partinen, Folkpensionsanstalten
- professor Matti Huuskonen, Institutet för arbetshygien

- specialforskare Vappu Karjalainen, Stakes
- juristen Pekka Timonen, Mellersta Finlands arbetarskyddsdistrikt
- överläkare Eeva Nordqvist, Raumo samkommun för folkhälsoarbetet / företagshälsovården
- överläkaren för företagshälsovården Tarja Välimäki, Seinäjokiregionens hälsovårdscentral
- arbetsmiljösekreterare Raili Perimäki, Finlands Fackförbunds Centralorganisation FFC rf
- social- och hälsovårdspolitiska ombudsmannen Irma Pahlman, Tjänstemannacentralorganisationen FTFC
- juristen Minna Helle, Akava rf
- medicine licentiaten Kari Kaukinen, Industrins och Arbetsgivarnas Centralförbund
- vicehäradshövding Jari Forss, Servicearbetsgivarna
- ansvariga företagshälsovårdaren Anja Koho, Finnair Företagshälsovården
- chefsläkare Tapio Virta, Nokia Oy
- ledande företagshälsovårdsläkaren Juhani Aho, UPM-Kymmene Abp, enheten i Jakobstad.

PROPOSITIONEN

Regeringen föreslår en ny lag om företagshälsovård. Syftet är att i lagstiftning ange principerna för en god företagshälsovård och för verksamhet som bevarar arbetsförmågan för att företagshälsovården skall kunna inrikta sina åtgärder på uppföljning och stödjande av arbetstagarnas arbets- och funktionsförmåga hela arbetslivet igenom.

Lagförslaget beaktar behovet av vissa revidering i lagen om företagshälsovård med anledning av den nya grundlagen och revideringarna i personuppgiftslagen och offentlighetslagstiftningen. Arbetsgivarna, arbetstagarna och de yr-

kesutbildade personerna inom företagshälsovården får sin ställning, sina rättigheter och sina skyldigheter angivna på ett sätt som garanterar inte bara ett gott resultat utan också integriteten och de olika parternas rättigheter.

I lagen om tillsynen över arbetarskyddet och om sökande av ändring i arbetarskyddsärenden ändras 4 och 11 § genom att arbetarskyddsmyndigheternas rättigheter att få ta del av uppgifter och handlingar som gäller företagshälsovård fastställs.

De föreslagna lagarna avses träda i kraft den 1 januari 2002.

UTSKOTTETS STÄLLNINGSTAGANDEN

Motivering

Allmänt

Genom propositionen vill regeringen förstärka företagshälsovården när det gäller att utveckla hälsa och säkerhet i arbetet, arbetsmiljön och arbetsgemenskapen och att bevara och främja arbetstagarnas hälsa och arbetsförmåga. Avsikten är att göra företagshälsovården mera planmässig och understryka verksamhetens karaktär av långsiktig process.

Utskottet finner propositionens syften lovvärda och tillstyrker en översyn av lagen om företagshälsovård utifrån dem. Det lyfter särskilt fram vikten av ett smidigt samarbete mellan företagshälsovården och arbetarskyddsorganisationen.

Enligt utskottets uppfattning bör arbetsgivarens principer för en god företagshälsovårdspraxis anges i lagen. Arbetsgivaren bör se till att företagshälsovården har adekvata, yrkesövergripande resurser till förfogande och möjligheter till självständig verksamhet för att kunna ta hand om det breda spektrum av uppgifter som avses i lagförslaget. Arbetsgivaren bör garantera att företagshälsovården får vara med och påverka utvecklingen av arbetsförhållandena, ledningskul-

turen och arbetsmiljön på arbetsplatsen. En god företagshälsovård kräver förebyggande åtgärder och kompetens över yrkesgränserna.

Företagshälsovården spelar en mycket viktig roll i att stödja, klarlägga, bedöma och följa upp de anställdas hälsotillstånd och arbets- och funktionsförmåga samt för att bevara arbetsförmågan och konstatera risken för nedsatt arbetsförmåga på ett tidigt stadium. Företagshälsovården bör i högre grad gå in för att förebygga och behandla psykisk belastning.

Lagen om företagshälsovård innefattar vissa viktiga bestämmelser om arbetsgivarnas och arbetstagarnas rättigheter och skyldigheter. Lagen måste tillämpas på arbetsplatserna och därför bör man kunna ställa krav på särskild klarhet, konsekvens och begriplighet, precis som i fråga om annan arbetslagstiftning. Utskottet menar att lagförslaget på denna punkt är behäftat med klara brister. Vidare föranleder förslagets förenlighet med grundlagen och relation till dataskyddslagstiftningen vissa översynsbehov. Utskottet anser att bristerna och problempunkterna i lagförslaget bör rättas till under behandlingen i riksdagen eller också bör förslaget återremitteras för ny beredning.

Företagshälsovårdens omfattning

Regeringen konstaterar i sin proposition att omkring 80 procent av löntagarna på 1990-talet har omfattats av företagshälsovård. År 1998 omfattade företagshälsovården omkring 1,5 miljoner arbetstagare. Totalkostnaderna uppgick till 1,5 miljarder mark, varav staten betalade omkring 655 miljoner mark i ersättning till arbetsgivarna. Enligt vad utskottet har erfarit bedöms årligen omkring 1 800 personer i Finland avlida i arbetsrelaterade sjukdomar jämfört med omkring 400 personer i trafiken.

Det finns brister i den ordnade företagshälsovården framför allt på små arbetsställen med färre än 10 anställda och i installations-, byggnads- och transportbranschen, hos underleverantörer och i tredje sektorn, bland egenföretagare och arbetstagare i atypiska anställningar, visstidsanställningar och deltidanställningar. Bara en mycket liten del av företagarna, med undantag för jordbruksföretagarna, omfattas av företagshälsovården.

Enligt propositionen förväntas företagshälsovården bli mera övergripande när det gäller anställda i små företag och företagare.

Under de senaste åren har det i arbetslivet skett en viss utveckling mot utläggning av verksamheter på entreprenad. Som följd har vi fått allt fler egenföretagare och småföretag, som ofta bara sysselsätter företagaren själv. Också de som arbetar i visstids- och deltidanställningar samt i uthyrnings- och distansarbete har blivit allt fler.

Det är viktigt att utveckla företagshälsovården i en sådan riktning att också företagare och de som arbetar i atypiska anställningar kan få tillgång till företagshälsovårdstjänster, menar utskottet. Vidare bör företagshälsovården läggas upp med större hänsyn till särdragen i dessa människors situation och arbetsförhållanden.

Tjänster som behövs för att bevara arbetslösas förmåga att arbeta och hitta arbete

Vissa undersökningar pekar på att de som länge varit arbetslösa har högre sjukfrekvens än befolkningen i övrigt. Arbetslösa som insjuknar har rätt till den basala hälso- och sjukvårdens och den specialiserade sjukvårdens tjänster.

Däremot står de utanför företagshälsovården som tillhandahåller konditionsfrämjande tjänster och friskvårdsservice. Men för att de långtidsarbetslösa skall kunna bevara sin förmåga att arbeta och få arbete har de behov av samma typ av i huvudsak förebyggande friskvårdstjänster som företagshälsovården erbjuder dem som har arbete. Tjänster av denna typ är till exempel hälsokontroller, hänvisning till vård och rehabilitering samt hälso- och konditionsfrämjande verksamhet.

Enligt vad utskottet har erfarit har arbetskraftsmyndigheterna och den basala hälso- och sjukvården på flera orter med hjälp av projektfinansiering tillsammans tagit fram fungerande modeller för att ordna företagshälsovård för de arbetslösa. Projekten har gett positiva resultat. Därför anser utskottet att åtgärder bör vidtas utifrån dessa försök för att ordna företagshälsovårdstjänster för arbetslösa i hela landet.

Omsorg om resurserna

Enligt propositionens motivering förutsätter verkställigheten av den reviderade lagen om företagshälsovård fler läkare och hälsovårdare som arbetar som yrkesutbildade personer inom företagshälsovården. Efter hand som företagshälsovården blir mera omfattande och övergripande kommer det att krävas ännu mer företagshälsovårdstjänster, framför allt på hälsovårdscentralerna. Reformen innebär också vissa fortbildningskrav för personalen.

Enligt utredning till utskottet finns det för närvarande ett underskott på 350—400 läkare som specialiserat sig på företagshälsovård. För att lagen om företagshälsovård skall verkställas på behörigt vis är det viktigt att regeringen ser till att hälsovårdscentralerna har behövliga extra resurser och att en lämpligt dimensionerad och högkvalitativ fortbildning och kompletterande utbildning ordnas för yrkesutbildade personer och experter inom företagshälsovård. Ju fler och ju mångsidigare och mera krävande företagshälsovårdstjänster som krävs, desto viktigare är det att se om personalens hälsa och uthållighet inom företagshälsovården.

Det hör till arbetarskyddsmyndigheterna att övervaka att företagshälsovården fungerar och är tillräckligt omfattande. Övervakningen är viktig och därför menar utskottet att arbetarskyddsmyndigheterna måste få en accentuerat styrande roll, inte minst på arbetsplatser där kännedomen om lagen om företagshälsovård och bestämmelserna i den är bristfällig. Arbetarskyddsmyndigheterna bör ha adekvata resurser för detta.

Helsingfors den 2 oktober 2001

I den avgörande behandlingen deltog

ordf. Jouko Skinnari /sd
vordf. Jouni Lehtimäki /saml
medl. Tuula Haatainen /sd
Pertti Hemmilä /saml
Leea Hiltunen /kd
Anne Huotari /vänst
Kyösti Karjula /cent

Utlåtande

Arbetsmarknads- och jämställdhetsutskottet anför vördsamt som sitt utlåtande

att social- och hälsovårdsutskottet bör ta hänsyn till det ovan anförda.

Risto Kuisma /ref
Esa Lahtela /sd
Petri Neittaanmäki /cent
Håkan Nordman /sv
Lauri Oinonen /cent
Pirkko Peltomo /sd
Tero Rönni /sd.

Sekreterare vid behandlingen i utskottet var
utskottsrådet Ritva Bäckström.